

Historia och samhällskunskap · Åk 8 till gymnasiet

Rösträttsstriden i Stockholm

Lektionens fråga

Varför tog det så lång tid innan alla fick rösta?

Namn _____ Klass _____

Steg 1 Ta ställning

Enskilt · 8 min

a **När blev Sverige en demokrati?** Det finns inget självklart svar. **Ringa in** det år du tror mest på.

1909 1921 1948 1989

b **Titta på bilden.** Vad händer på bilden, och vad ser du som tyder på det?

Jag tror att ... eftersom jag ser ...

_____

_____

Ledtrådar

1. Titta först på människorna. Hur är de klädda, och vad gör de?
2. Poliserna sitter på hästar. Vad kan det säga om vad som händer på torget?
3. Titta i bildens nedre kant. Där står var och när bilden togs.

Meningsbank

På bilden ser jag ... | Det tyder på att ... | Jag tror att det är ... eftersom ... | Jag är osäker på ...

1 Ta ställning
2 Kungsholmen
3 Argumenten mot
4 Krafterna
5 Innan du går

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 2 · Parhäfte

En kväll på Kungsholmen

Den 20 april 1902 demonstrerade tusentals människor i Stockholm. De ville att fler skulle få rösta. Nästa kväll samlades folk igen på Kungsholmen. Polisen grep då Anna Maria Engström. Hon var 32 år.

I par
15 min

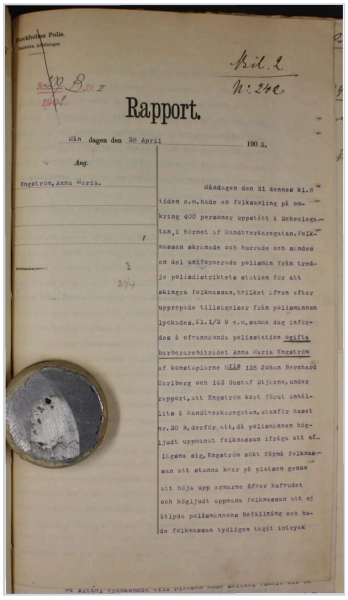
Er uppgift

Vad gjorde Anna Maria Engström?

1. **Läs** polisrapporten. **Svara** på fråga 1.
2. **Läs** vittnena på nästa sida. **Svara** på fråga 2.
3. **Jämför** polisen och arbetarna. **Svara** på fråga 3.
4. **Gissa** vad rätten beslutade. **Ringa in** i fråga 4. Läraren visar sedan hur det gick.

Källa 1 Polisrapporten om Anna Maria Engström

21 april 1902 · Polisen i Stockholm

Rapport.

Texten är omskriven till enklare svenska. Bilden visar originalet.

Måndagen den 21 april, ungefär klockan 8 på kvällen, samlades omkring 400 personer på Scheelegatan, i hörnet av Hantverkargatan. Folkmassan skrek och hurrade. Flera poliser skickades dit för att få folkmassan att gå därifrån. Det lyckades efter att poliserna sagt till flera gånger.

Klockan halv nio samma kväll fördes Anna Maria Engström till polisstationen av poliserna Carlberg och Stjärne. De berättade att de hade gripit henne på Hantverkargatan. När poliserna ropade åt folket att gå, försökte hon få folket att stanna. Hon höll upp armarna över huvudet och ropade att folket inte skulle lyda polisen. Enligt poliserna påverkades folkmassan tydligt av henne.

Sedan fördes Engström till detektivavdelningen.

Där sa Engström att hon hade varit på Hantverkargatan, där många människor hade samlats och varit högljudda. Men hon sa att hon inte hade hållit upp armarna. Hon sa också att hon inte hade sagt åt folket att strunta i polisen.

1 Vad anklagar polisen Engström för? Vad säger hon själv?

Polisen säger att hon ... men hon ...

Ledtrådar

1. Läs andra stycket i Källa 1. Vad gjorde Engström med armarna, enligt polisen? Vad sa hon?
2. Läs sista stycket. Där står vad Engström själv sa.

Meningsbank

Enligt polisen ... | Engström säger själv att ...

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Källa 2 Vittnena i rättegången

Maj till augusti 1902

Här är utdrag ur domstolens protokoll, renskrivna av Stadsarkivet: vad en polis och två arbetare berättade när de vittnade. Arbetarna kallades av Engströms försvar. De två poliser som grep henne fick inte vittna, eftersom det fanns andra vittnen.

Texten är omskriven till enklare svenska.

Polisen Knut Ferdinand Althal

När poliserna sa åt folket att gå, svarade Engström högt: ”Här har jag rätt att stå så länge jag vill.” Han hörde det tydligt, eftersom han stod bara ett par steg ifrån henne.

Järnarbetaren Carl Johan Edman

Engström pratade en stund med honom om demonstrationen dagen före. Sedan sa hon med ganska hög röst: ”Leve den allmänna rösträtten och kvinnans medborgarrätt!”

Edman, på frågor från försvaret

Edman svarade också på frågor från försvaret. Han sa att Engström inte var orsaken till att folk samlades. Han hörde inte polisen ropa åt folket att gå, han såg bara poliserna gå fram och tillbaka. Han sa att hon inte pratade högre än att bara de som stod närmast hörde. Hon brukade prata ganska högt och röra armarna när hon pratade. Folket trotsade inte polisen.

Järnarbetaren Carl August Kristoffersson

Hon pratade så tyst att han knappt hörde det, fast han stod precis bredvid.

2 Vad berättar arbetarna Edman och Kristoffersson? Hur skiljer det sig från polisens bild?

Arbetarna säger att ...

3 Varför kan polisen och arbetarna beskriva samma kväll så olika?

De beskriver det olika eftersom ...

4 Vad tror ni att rätten beslutade? Ringa in.

Dömd för upplopp | Inte dömd för upplopp, men böter | Frikänd helt

Ledtrådar

1. Läs vad Edman och Kristoffersson säger om hur högt hon pratade, och om folket lydde polisen.
2. Tänk på vem som berättar. Polisen skrev rapporten efter gripandet. Arbetarna kallades av hennes försvar.

Meningsbank

- Arbetarna berättar däremot att ...
- Skillnaden kan bero på att ...
- Jag tror att rätten ... eftersom ...

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 3 · Parhäfte

Argumenten mot

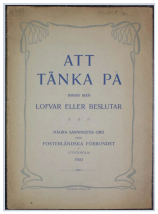

I par
18 min

1902 gällde striden rösträtt för fler män, 1912 och 1913 för kvinnor.
Tre källor från dem som var emot.

Källa 3 Att tänka på innan man lofvar eller beslutar

1902 · Fosterländska förbundet i Stockholm

År 1902 fick bara män rösta, och bara om de tjänade mer än 800 kronor om året. Skriften menar att det räcker. Den som inte betalar skatt ska inte få rösta. Enligt skriften är det inte arbetarna själva som vill ha rösträtt, utan några få som vill väcka missnöje.

Texten är omskriven till enklare svenska. Bilden visar originalet.

Det vore bättre att höja arbetarnas löner till gränsen för rösträtt, än att sänka gränsen till dem.

Nej, det är personer som vill ha makt, radikala journalister och personer som har som jobb att väcka missnöje. De har rest runt i landet och försökt göra arbetarna missnöjda. De har ordnat möten med arga tal och stora demonstrationer mot den ordning som finns.

Nej, meningen är att arbetarna ska användas för att hjälpa dessa personer till makten.

Källa 4 Rösträttskrafvet för kvinnor

Juni 1913 · Harald Holmqvist i Nya Dagligt Allehanda

Texten är omskriven till enklare svenska. Bilden visar originalet.

Om det verkligen handlar om rättvisa, varför pratar ingen om de plikter man har mot staten? En rättighet från staten måste bygga på plikter. Varför nämner ingen att männen gör värnplikt?

Rösträttens anhängare säger att kvinnorna har moderskapet, och att det är deras värnplikt.

Nej! Moderskapet är fint, men det är inget som staten kräver i lag.

Männen gör sin militärtjänst för att lagen kräver det. Rösträtten kan ses som statens betalning för det.

Kom ihåg att det är kvinnans plikt att först och främst vara kvinna, precis som det är mannens plikt att först och främst vara man.

Källa 5 Stora rösträttsdebatter i riksdagen

19 maj 1912 · Stockholms Dagblad

Tidningsartikeln är lång. Här är det viktigaste, sammanfattat.

1912 föreslog regeringen att kvinnor skulle få politisk rösträtt. Stockholms Dagblad återgav den 19 maj en lång debatt i riksdagens första kammare.

Motståndarna var oroliga för att kvinnor skulle bry sig om fel saker och styras av känslor. De sa att kvinnor inte kunde politik, inte hade egna pengar hela livet och borde ta hand om hem och barn.

Första kammaren röstade nej, med 86 röster mot 58.

Två strider om rösträtten

1902: fler män. Då fick män rösta till riksdagens andra kammare bara om de tjänade mer än 800 kronor om året. Gränsen kallades rösträttsstrecket. Rösträttsrörelsen krävde att fler män skulle få rösta. Samma år gav Fosterländska förbundet, en konservativ förening i Stockholm, ut en skrift mot det.

1912 till 1913: kvinnorna. Från 1909 fick de flesta män rösta, men ingen kvinna. 1912 föreslog regeringen att kvinnor skulle få rösta. Riksdagens första kammare debatterade förslaget och röstade nej, 86 mot 58. 1913 skrev Harald Holmqvist en insändare i tidningen Nya Dagligt Allehanda mot kvinnlig rösträtt.

Korten är motståndarnas argument. Varje kort bygger på en av de tre källorna: skriften från 1902 (Källa 3), insändaren 1913 (Källa 4) eller debatten 1912 (Källa 5).

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Er uppgift

Vad hade motståndarna 1902 och 1912 till 1913 gemensamt?

1. **Läs** ett kort i taget. **Skriv** numret på källan där tanken finns.
2. **Skriv** kortets bokstav i ett fält: 1902, 1912 till 1913 eller Båda.
3. **Svara** på fråga 3 längst ned. Använd två kort.

A
Bara den som betalar skatt ska få rösta
Källa

B
Män har gjort militärtjänst. Därför ska de få rösta
Källa

C
Man ska göra något för landet för att få rösta
Källa

D
Det är bara några få som vill ha rösträtt, inte folket
Källa

E
Kvinnor ska vara hemma med man och barn
Källa

F
Kvinnor kan inte politik och styrs av känslor
Källa

G
Den som inte har egna pengar ska inte få bestämma
Källa

H
Arbetarna borde få högre lön, så att de når gränsen för att få rösta
Källa

I
Nya väljare kan ge makt åt fel personer
Källa

1902
Mot rösträtt för fler män

Båda
Samma tanke finns 1902 och 1912 till 1913

1912 till 1913
Mot rösträtt för kvinnor

3 ARGUMENTEN MOT

3 Vad hade motståndarna gemensamt? Använd två kort som stöd.

Båda grupperna menade att ...

Ledtrådar

1. Börja med korten du är säker på.
2. Källa 3 handlar om rösträtt för fler män. Källa 4 och 5 handlar om kvinnor.
3. Ett kort hör till båda om samma tanke finns i båda, även om orden är olika. Jämför skatt och värnplikt.

Meningsbank

- Båda grupperna menade att ...
- 1902 handlade det om ..., men 1913 om ...
- Kortet om ... och kortet om ... visar att ...
- Därför ...

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 · Parhäfte

Vad fick rösträtten igenom?

I par
15 min

Här är källorna till steg 4. Uppgiften står på baksidan.

Källa 6

Från gårdagens demonstration. På Jakobstorg

21 april 1902 · Okänd tecknare, Stockholms-tidningen

Teckningen stod i Stockholms-tidningen måndagen den 21 april 1902, bredvid ett reportage om demonstrationen dagen före.

Söndagen den 20 april 1902 demonstrerade upp emot 30 000 människor i Stockholm för rösträtt. Det blev bråk med polisen och flera demonstranter greps. Många skadades av polisens sablar.

Källa 7

Elin Wägner och namnlistorna

1914 · Okänd fotograf

Författaren och journalisten Elin Wägner står bredvid en trave pärmar. I dem finns namnlistor för kvinnlig rösträtt, en pärm per landskap.

Rösträttsrörelsen samlade in 350 000 namnunderskrifter, ungefär 18 procent av alla kvinnor över 18 år i Sverige. Listorna lämnades till riksdagen 1914.

Källa 8

Polisen övervakar ett rösträttsmöte

10 januari 1917 · Polisen i Stockholm

Texten är omskriven till enklare svenska. Bilden visar originalet.

Lokalen har plats för 375 personer och var full, nästan bara med kvinnor.

Mötet föreslog ett uttalande: de svenska kvinnorna kräver att få samma politiska rättigheter som männen redan i år. Alla på mötet röstade tydligen ja.

Inget olagligt hände under mötet.

Källa 9

Varför vi önska rösträtt!

1907 · Tidskriften Idun

1907 frågade tidskriften Idun fyra kända rösträttskvinnor varför de ville ha rösträtt: läkaren Karolina Widerström, politikern Anna Lindhagen, Signe Bergman och Hilma Borelius.

Texten är omskriven till enklare svenska. Bilden visar originalet.

Karolina Widerström: Bara om alla grupper av människor får chansen att försvara det som är viktigt för dem, kan samhället bli rättvist.

Signe Bergman: Jag vill också ha rösträtt för att jag är intresserad av politik. Jag skulle använda min rösträtt, som de flesta kvinnor i Finland gör, och till skillnad från många män.

Källa 10

Högern har ånyo fällt kvinnornas rösträttsfråga

April 1918 · Okänd

HÖGERN
har ånyo fällt kvinnornas
RÖSTRÄTTSFRÅGA.
Upp till
PROTESTMÖTE på Ladugårds-
gärdet
Söndagen d. 28 april kl. 1 e. m.

En affisch som kallade till protestmöte på Ladugårdsgärdet i Stockholm söndagen den 28 april 1918.

Ett år senare, 1919, beslutade riksdagen om lika rösträtt för kvinnor. Det första valet där kvinnor fick rösta var riksdagsvalet 1921.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Er uppgift

Vad drev fram och vad bromsade rösträtten för kvinnor och män?

1. **Läs** en kraft i taget. Titta i källan om ni är osäkra.
2. **Ringa in** om kraften drev fram rösträtten eller bromsade den.
3. **Ringa in** hur stark kraften var: hur många berördes, och ledde det till något?
4. **Svara** på fråga 4: hur hängde krafterna ihop?

	1 KRAFTEN	2 RIKTNING	3 STYRKA
1	Tusentals demonstrerar för rösträtt i Stockholm April 1902 · Källa 6	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
2	Polisen jagar bort demonstranter, och många skadas April 1902 · Källa 6	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
3	En förening sprider en skrift mot att fler ska få rösta 1902 · Källa 3	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
4	I Finland röstar kvinnor redan Idun, 1907 · Källa 9	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
5	Första kammaren röstar nej till rösträtt för kvinnor, 86 mot 58 Maj 1912 · Källa 5	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
6	Rörelsen ger riksdagen namn från 350 000 personer 1914 · Källa 7	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
7	Ett fullt möte kräver att kvinnor får rösta redan samma år Januari 1917 · Källa 8	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
8	Tiotusentals arbetare protesterar mot matbrist och för rösträtt Juni 1917 · Bilden på Mitt blad	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
9	Högerpartiet röstar nej till kvinnors rösträtt igen 1918 · Källa 10	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
10	Protestmöte efter att riksdagen sagt nej igen April 1918 · Källa 10	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark

4 Hur samverkade krafterna? Välj en kraft som drev fram rösträtten och förklara hur den hängde ihop med en annan. Nämn en källa.

Kraft … drev på, och tillsammans med kraft …

Ledtrådar

1. Fråga om varje kraft: fick den fler att vilja ha rösträtt, eller gjorde den att beslutet dröjde?
2. Styrkan: hur många människor berördes, och ledde det till något?
3. Kom en kraft som svar på en annan? Titta på 1917 och 1918, strax före beslutet 1919.

Meningsbank

- … drev på eftersom …
- Tillsammans med … gjorde det att …
- Det visar källan om …
- Det som bromsade var …

4 KRAFTERNA

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 3b · Fördjupning

En röst för

Ann Margret Holmgren (1850 till 1940) var författare och var med och startade rösträttsrörelsen i Stockholm. I ett brev till politikern Carl Lindhagen räknar hon upp skäl för att kvinnor ska få rösta på samma villkor som män. Brevet är inte daterat. Det är skrivet på Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtts brevpapper.

Enskilt
8 min

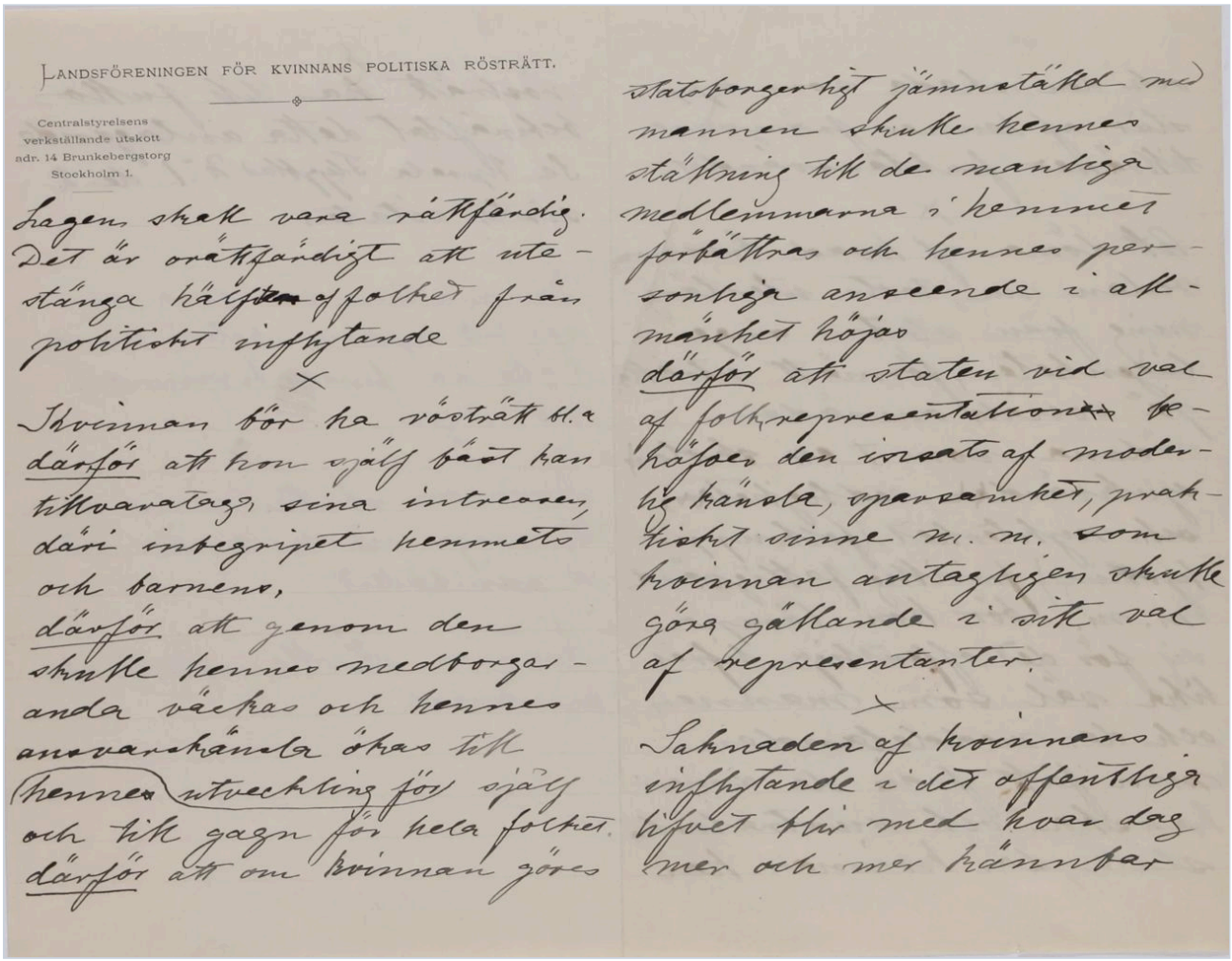
Din uppgift

Vilka av motståndarnas argument bemöter Holmgren? Citera henne.

1. **Läs** brevet på nästa sida, ett skäl i taget. **Jämför** med motståndarnas argument i parhäftet, sidan 4. **Svara** på fråga 1.
2. **Välj** det skäl som var svårast för motståndarna att säga emot. **Svara** på fråga 2.

Källa 11 **Ann Margret Holmgrens skäl för kvinnlig rösträtt**

Odaterat · Ann Margret Holmgren till Carl Lindhagen

LANDSFÖRENINGEN FÖR KVINNANS POLITISKA RÖSTRÄTT.

Centralstyrelsens
verkställande utskott
adr. 14 Brunkebergstorg
Stockholm 1.

Lagen skall vara rättfärdig.
Det är orättfärdigt att utestänga hälften af folket från politiskt inflytande

×

Kvinnan bör ha rösträtt bl. a
därför att hon själf bäst kan tillvarataga sina intressen, däri inbegripet hemmets och barnens,
därför att genom den skulle hennes medborgerliga väckas och hennes ansvarskänsla ökas till hennes utveckling för själf och till gagn för hela folket.
därför att om kvinnan göres

statsborgerligt jämnställd med mannen skulle hennes ställning till de manliga medlemmarna i hemmet förbättras och hennes personliga anseende i allmänhet höjas
därför att staten vid val af folkrepresentation skulle höjas den insats af moderliga känsla, omsorgsamhet, praktiskt sinne m. m. som kvinnan antagligen skulle göra gällande i sitt val af representanter.

×

Saknaden af kvinnans inflytande i det offentliga lifvet blir med hvar dag mer och mer kännbar

Brevets första uppslag. Renskriften på nästa sida återger hela brevet.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Källa 11 Ann Margret Holmgrens skäl för kvinnlig rösträtt

Odaterat · Ann Margret Holmgren till Carl Lindhagen

Brevet är omskrivet till enklare svenska.

Lagen ska vara rättvis. Det är orättvist att stänga ute halva folket från politiken.

Kvinnor bör få rösta, bland annat för att de själva bäst kan ta hand om sina intressen, även hemmets och barnens,

för att rösträtten skulle väcka deras vilja att ta ansvar för samhället, till nytta för dem själva och för hela folket,

för att kvinnor skulle få bättre ställning hemma och mer respekt i samhället om de fick samma rättigheter som män,

för att staten behöver kvinnornas omtanke, sparsamhet och praktiska sinne när riksdagen väljs.

Det märks mer och mer att kvinnor saknas i det offentliga livet, och skadan av att de saknas växer.

Kvinnor har redan gjort mycket i skolan, sjukvården och fattigvården, fast de är utestängda från politiken. Därför passar de i det offentliga livet lika bra som män. Rapporter från delstater i USA och Australien, där kvinnor får rösta, visar att det stämmer.

Där mannen ser ett sätt att spara, ser kvinnorna tio.

Kvinnor skulle skydda de svagas och barnens rätt i samhället.

1 Vilka av motståndarnas argument bemöter Holmgren? Citera henne.

Motståndarna sa att ... men Holmgren skriver ...

2 Vilket av hennes skäl tror du var svårast för motståndarna att säga emot? Varför?

Svårast att säga emot var ... eftersom ...

Ledtrådar

1. Läs ett skäl i taget. Nästan varje skäl börjar med ”därför att”.
2. Motståndarna sa att kvinnor inte kan politik. Vad skriver Holmgren om skola, sjukvård och fattigvård?
3. Motståndarna sa att kvinnans plats är i hemmet. Hur använder Holmgren hemmet och barnen?

Meningsbank

- Motståndarna menade att ..., men Holmgren skriver att ...
- Hon vänder på argumentet genom att ...
- Svårast att säga emot var ... eftersom ...

3b FÖRDJUPNING

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 5 · Innan du går

Exit ticket

Helklass, sedan enskilt
12 min

Rösträtten i Sverige, steg för steg

1866	1909	1912	1914	1919	1921
Män som tjänar minst 800 kronor om året får rösta till andra kammaren.	Allmän rösträtt för män, från 24 år, om de betalat sin skatt.	Första kammaren säger nej till kvinnlig rösträtt.	350 000 namn för kvinnlig rösträtt lämnas till riksdagen.	Riksdagen beslutar om allmän och lika rösträtt.	Kvinnor röstar för första gången i riksdagsval.

Ta ställning igen. När blev Sverige en demokrati? Ringa in.

1909 | 1921 | 1948 | 1989

Jämfört med steg 1 har jag Valt samma år | Ändrat mig

När läraren har visat de fyra svaren: Vem fick fortfarande inte rösta det år du valde?

Det året fick inte ...

Svara på lektionens fråga

Varför tog det så lång tid innan alla fick rösta?

1

Motståndet

Vad sa motståndarna? Ge ett exempel ur en källa.

Motståndarna menade att ...

2

Kampen

Hur kämpade rösträttsrörelsen? Ge ett exempel ur en källa.

Rörelsen ...

Lämna bladet till läraren

Har du med allt?

- [ ] Ett argument ur en källa.
- [ ] Ett sätt som rörelsen kämpade på.

Ledtrådar

1. Ta ställning igen: tänk på vem som fick rösta och vem som inte fick det, år för år.
2. Titta på steg 3 i parhäftet: vad hade motståndarna gemensamt?
3. Titta på steg 4: välj en kraft som drev fram rösträtten och en som bromsade.

Meningsbank

Motståndarna menade att ... | Till exempel skrev ... | Rörelsen kämpade genom att ... | Det tog lång tid eftersom ...

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.